

Yaklaşık 13.7 milyar yıldır domina taşı gibi, birbirini izleyen olaylar zincirinin süregeldiği bir kainatta, küçücük bir zerre olan dünya üzerinde, küçücük zerreler halinde yaşıyoruz ve bizden daha küçücük zerreler halinde olan varlıkların da farkındayız. Etrafımızda sürekli bir oluşma, değişme, yeniden bir yapılaşma, etkileşme, bütünleşme ve ardından da yine bir ayrışma, çözülme süregelmektedir. Çağlar boyunca sürekli yeni bir şeyler gelip, bir şeyler gitmekte, nesiller gelip, nesiller yok olmaktadır. Canlı türleri tükenmekte, yeni canlı türleri ortaya çıkmaktadır, çevre sürekli değişmektedir. Buna rağmen kainattaki ahenk, denge ve oluşumlar zinciri asla bozulmamaktadır. Her olay, her değişim, bir sonraki olayı doğurmakta, her var olmanın ardından gelen yok olma, kurulu düzen bütünlüğünü, dengenin ve yaşamdaki ahengin bozucusu olmamaktadır. Bilakis yaşamın tamamlayıcısı ve bütünü bir parçası olmaktadır. Bilimin bugün ortaya koyduğu gibi sürekli olarak meydana gelen enerjiden maddeye, maddeden enerjiye dönüşüm ile evrenin entropisi (düzensizlikteki değişimi) de sabit kalmaktadır. Bitmek tükenmek bilmez bir enerjiler dönüşümü ile yaşamını sürdüren kainatın, bu azametinin yegane tanıkları, sadece acaba bu küçücük gezegende yaşayan bizler miyiz? Acaba bu değişimlerin farkında olan ve dünya gezegeninin tiyatro sahnesinde verilen görevleri canlandıran, tek aktörleri insan olarak bizler miyiz? Bu dünya tiyatrosunda, bakıldığında acaba her insan da farklı karakterleri ve hayatı, belli programlandırmalarla mı canlandırmaktadır? Belki de evrenin derinliklerinde bizim henüz farkına varamadığımız, tanışmadığımız başka tanıklar da vardır. Ama biz burada kendi dünyamızdaki yaşamın gerçeklerine Yaratan Rabbimizin bize bahsettiği Kur'an nimeti çerçevesinde bakmaya çalışalım.

Her insanın yaşadığı hayatında, inişler çıkışlar, iyilikler, mutluluklar, kötülükler, fitneler, belalar, kazalar, cezalar, mükafatlar, acılar, hüznler, sıkıntılar olmaktadır. Bütün bunlar birer rastlantı mıdır? Biçilen roller midir? Yoksa muazzam bir ilmin oluşturduğu yasaların sonucu mudur? Bizim insan olarak dünyaya gelişimiz, yaşamımız, ölümümüz tesadüf müdür? Bütün bunlardaki ezeli sır nedir? Bütün bunların hepsi önceden yazılmış, çizilmiş bir yol mudur? Bir kader midir?

KADER NEDİR : Bugün yaşadığımız hayatta, bilimin ve teknolojinin geldiği nokta ile Rabbimizin bize gönderdiği elçiler ve kitaplar ışığında, kainatın pek çok bilinmeyişi anlaşılır hale gelmiştir. İnsan olarak bizim hiçbir işimiz plansız, tasarısız olmamaktadır. Her iş adamının ertesi günü yapacaklarının bir programı vardır. Her kadın veya aşçı pişireceği yemeğin bir ön hazırlığını yapar. İnşaat ustası işine nereden başlayacağını tasarlar. Öğretmen vereceği dersin önceden planını hazırlar. Peki içinde bulunduğumuz bu devasa kainatın, üzerinde yaşadığımız bu dünyanın işleyişinin, günlük hayatımızda yararlandığımız canlı ve cansız varlıkların, çiçeğin, meyvenin, ağacın, dallarının, yapraklarının, dağların, ovaların, akarsuların, yemyeşil ormanların, gökyüzünün, gezegenlerin, güneşin, ayın, yıldızların, gecenin ve gündüzün, harika birer sanat şaheseri olan bütün bunların, tesadüfen, tasarısız, plansız, kendiliğinden ortaya çıktığını söylemek mümkün müdür? Vücudumuzdaki bütün organlarımızın harika işleyişinin, yapısının, tasarımı, onları belirli ölçülere ve şekillere göre yaratma fiili, sınırsız bir ilim, irade, kudret ve bütün bu yaratmadaki mühendislik ve sıfatlar kime aittir? Bütün bu oluşumlara zerreden kürreye hükmeden, orkestra şefi gibi yöneten kimdir? Yunus'un "Mal sahibi, mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi" dediği gibi, harikalarla dolu ve bize göre her biri mucize olan yaratmanın ve mühendisliklerin, programcılığın ve patronluğun yegane sahibi ve hükmedeni yok mudur? Bütün bu düzen sahipsiz midir? Elbette ki yoktan yaratılmış olduğu ispatlanmış olan bu düzenin sahibi vardır ve o da Kadiri Mutlak, Vacibül Vücut olan Yüce Rabbimiz Allah'tır.

Bugün bilim ve teknoloji ile ortaya çıkmış olan ve Kur'anda da yer alan, Allah'ın yaratmadaki ve yaşamın devam edebilmesi için koyduğu Fizik, Kimya, Biyoloji, Astronomi, Matematik, Çekim kanunları, ilkeleri, havanın ve suyun kaldırma kuvveti, kuralları ve hükümlerinin varlığını bilerek, kaderin ne olduğunu daha kolay anlayabiliyoruz. Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk de **kader**, Allah'ın koyduğu ölçüleri, kanunları, kuralları ve ilkeleridir diye tanımlamaktadır. Çünkü insan vücudundaki organların özellikleri dahil bütün yaratılmış varlıklar, Fizik, Kimya, Biyoloji kanunları ile konulmuş görünmez bir sınır çizgisine boyun eğmektedir. Vücudumuzda

görev alan atomları, molekülleri ve bileşikleri, belirli hudutlarda ve ölçülerde tutan bir program, insanı oluşturan mikrobiyolojik hücrelerde, genlerde, genetik şifre bulunmaktadır. Vücudumuz bu genetik şifreye ve programa göre oluşmaktadır. Bugün vücudumuzda ölümü gerçekleştiren genlerin de varlığı ortaya konmuştur. Kur'an ayetlerine baktığımız zaman, Allah'ın zatı sıfatlarının yanı sıra içinde irade sıfatının da bulunduğu, bu sıfatlardan az miktarda kullarına da bahsettiği subuti sıfatlarını da görmekteyiz. Ulaştığımız bütün bu bilgilerin ardından düşünüldüğünde, bilimsel ve dini inanç ile kader, kaza ve irade kavramları da daha net olarak şekillendirilebilir. Bu kavramlarla ilgili olarak Yüce Kitabımız Kur'anda bize pek çok ayetle ışık tutulmaktadır. Bilimin ve düşüncenin oluşturduğu mantığa göre : **Kader** : Allah'ın sonsuz ilmi ile her şeyi bilmesi, yazması, planlaması, oluşturması ve oluşturacakları, **Kaza** : Yazılanların, belirlenenlerin kaderdekilerin (konulmuş olan ölçülerin, kuralların, sınırların ve hükümlerin) yaşanması, **irade** : İnsan için söz konusu olduğu zaman, yazılmış olan yaşamın önündeki olasılıklardan, şıklardan, adımlardan birinin tercih edilmesidir. Şeklinde de tanımlanabilir. Kur'an ayetlerine dayanarak da değişik yorumlarla geçen zamanlar içerisinde bu konularda tanımlamalar yapanlar olmuş ve hatta bu tanımlamaların etrafında mezhepler de ortaya çıkmıştır. Kur'an ışığı altında Kader kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için, Allah'ın insanları saflaştırmak, olgunlaştırmak, eğitmek için bir takım bela, musibet ve fitnelerle sınaması ile ilgili Kur'andaki ayetlerin öncelikle doğru anlaşılması gerekmektedir.

ALLAH'IN FİTNE İLE BELALANDIRMASI VE SABIR : İnsanlar, yaşamları boyunca çeşitli deprem, yangın, fırtına, su baskını gibi doğal afetlerle, trafik kazası, başkalarının saldırıları, hastalıklar, sakatlıklar, işsizlik, yokluk, açlık, esaret gibi musibetlerle, sıkıntılarla, acı ve üzüntülerle karşı karşıya gelmektedir. Bütün bunları yaşadıkça da hayatında deneyimler kazanmakta, ona göre hayatına yön verebilmektedir. Bakara Suresinin 155 - 157. ayetlerinde " **Ve de kesinlikle Biz, korkudan, açlıktan bir şeylerle ve mallardan canlılardan ve ürünlerden eksiltme ile sizi imtihan edeceğiz. Kendilerine musibet geldiği zaman " Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve yalnız O'na döneceğiz " diyen şu sabredenlere de müjdele ! İşte onlar Rablerinden, birtakım destekler ve rahmet kendilerinedir.** " ifadelerinde belirtildiği gibi bütün bunlar aynı zamanda insanların gelişmesi, olgunlaşması için bir öğrencinin eğitim ve öğretim sürecindeki dersler ve uygulamalar gibidir. Dersler, uygulamalar nasıl ki bir öğrenciyi eğiten, geliştiren, bilgisini arttıran yararlı uğraşlar ise, insanın başına gelen fitne, bela ve musibetler de insanın yararına olan, onu altın örneği gibi saflaştırıp değerli ve daha güçlü bir konuma getiren, Allah katındaki metanetini, zorluklara, sıkıntılara karşı direncini ve sabrını ölçen araçlardır.

Sabır : Asıl anlamı " hapsedmek, içerde tutmak " olan sözcük, " aklın ve dinin gösterdiği yolda sebat etmek, dirençli olmak, boyun eğip pasif kalmamaktır. " Yani insanın elinde olmadan başına gelen ve ona büyük üzüntüler, sıkıntılar, acılar veren belalara karşı koymak, onların üstesinden gelmek için mücadele etmektir. Sabır ile her şeye ses çıkarmadan kabul etmeyi birbirine karıştırmamak gerekir. İyi bilinmelidir ki, haksız yere mahkumiyete boyun eğmek, miskinliğe, uyuşukluğa ve aşağılanmaya razı olmak, zillete, haksız tecavüzlere, saldırılara katlanmak, bunlara karşı sessiz kalmak, dayanmak, dişini sıkmak, kader deyip oturmak, sabretmek değildir. Çünkü meşru olmayan saldırılara, haksızlıklara, zulümlere karşı sessiz kalmak, o davranışlara ortak olmaktır, o davranışları onaylamaktır.

Fitri olarak insan psikolojisi zorluğa değil, kolaylığa, feragate değil, bencilliğe, acıya değil, haz duymaya eğilimlidir. Bu nedenle Allah rızası için yapılması gereken bazı ibadetler ve ahlaki davranışlar, insana zor ve ağır gelebilir. Bu gibi durumlarda insanı erdeme ve iyi olmaya sevk eden, zor şartları kolay kabul edip, gereğini yapmaya yönelten, soğukta üşenmeden namaza kalkmasını, uzun yaz günlerinde bitkinlik ve yılgınlık duymadan oruç tutmasını sağlayan güç, sabırdır. Nefsin, bencilliğin aşırı istek ve arzularına teslim olmamaktır.

Bazı sıkıntılar, insanın irade gücünü aşabilir. Doğal afetler, savaşlar, yakınların ölümü, ölüm korkusu, savaşta yokluk ve işkenceler, insanın istese de engel olamayacağı mutsuzluk ve acı duyma nedenleridir. Bu durumlar insanda maddi ve manevi kayıplara da yol açabilir. İşte bu

gibi durumlarda insanın metanetini ve hayata bağlılığını kaybetmesini önleyen, çektiği acılara rağmen Allah'a isyan etmeden mücadelesine devam edebilmesini sağlayan güç de sabırdır. Rabbimiz, nimet veya külfet cinsinden, sabır ve sebatı gerçekleştirecek her şeyin, **fitne** için bir araç olduğunu bildirmiştir. Kur'anda " denemek, sınamak, bitkin düşürmek " anlamına gelen **belalandırmak** ifadesi birçok ayette " **bela** " ve bazı ayetlerde de bu sözcüğün türevi olan " **fitne** " sözcüğü ile yer almıştır.

ENBİYA 35 : Her kimliği olan varlık ölümü tadıcıdır. Ve eritip saflaştırmak üzere (fitne ile) sizi, Biz şer ve hayır ile sınarız. Ve siz yalnız Bize döndürüleceksiniz.

Fitne : Arap lisanında " ateşte yakmak " anlamıyla, altın, gümüş, gibi kıymetli madenlerin saflaştırma, kendisi ile karışmış, kaynaşmış olan değersiz maddelerden ayrıştırılması amacıyla eritilmesi işlemidir. Ancak bu sözcük sadece bu anlamda kalmamış, kişilerin inançlarının, iç yüzlerinin ortaya çıkarılmasında bir araç olan, fakirlik, zenginlik, hastalık, sağlık, ölüm gibi durumlar ile körlük, toplalık, sağırlık gibi bedensel kusurlar ve kıtlık, savaş, afet gibi toplumsal olaylar da **fitne** olarak isimlendirilmiştir. Daha sonra da " yakma ", ateşe atma anlamı ekseninde acı çektirme, işkence, zayıf düşürme, saptırma, ve bütün bunlarla deneme, sınama anlamlarında kullanılır olmuştur.

Fitne sözcüğünün ifade ettiği eylemlere göre insan kaynaklı ve Allah kaynaklı olmak üzere iki kaynağı vardır. İnsan kaynaklı fitneler, şeytani olup, bizzat insanlar tarafından yapılan zulüm, işkence gibi başkalarına acı veren eylemler ile bizzat insanlar tarafından yapılan ve yaptırılan kışkırtma, ayartma, yanlış yönlendirme ile **Allah yolundan saptırma** ile karışıklığa, kargaşaya yol açan ve toplum düzenini bozan eylemlerdir. Allah kaynaklı fitneler ise, insanların saflaştırılmasına yönelik olan ve Müslümanların iyi bilmeleri gereken fitnelerdir. Yüce Rabbimiz, gönderdiği elçiler dahil herkesi fitnelendirmekte, ateşe atıp eritmekte, cürufurlarını fücurlarını dışa attırıp, saf, arı duru hale getirmektedir. Bu nedenle Kur'anda İbrahim, İshak ve Yakub peygamberlerin bu anlamdaki tekamülleri " Ehlesna bi halisatin " (mükemmel bir saflıkla saflaştırdık) ifadesiyle anlatılmak suretiyle " halisa " sözcüğünün de fitne eylemi için anlamdaş olduğu belirtilmektedir. Değişik ayetlerle de Rabbimiz, elçilerini ve insanları niçin fitnelendirdiğini bizzat açıklamaktadır.

ANKEBUT 2 - 3 : İnsanlar denenmeden " İman ettik " demeleriyle bırakıverileceklerini mi sandılar. Ve andolsun ki Biz, onlardan öncekileri de saflaştırılmaları için ateşlere (sıkıntılara) sokmuştuk. Artık elbette Allah doğru kimseleri bildirecektir. Ve elbette yalancıları da bildirecektir.

FURKAN 20 : Biz senden önce de sadece yemek yiyen, çarşılarda yürüyen elçilerden gönderdik. Ve Biz sizin bir kısmınızı bir kısmınız için saflaştırmak için sıkıntı malzemesi yaptık. Sabrediyor musunuz ? Ve senin Rabbin çok iyi görendir.

KEHF 7 : Şüphesiz Biz yeryüzündeki, ona süs olan şeyleri insanların hangisinin daha güzel amel edeceğini sınamamız için yaptık.

MÜLK 2 : O hanginizin amelce daha iyi (güzel) olduğunu sınamak için ölümü ve hayatı oluşturdu. O mutlak güç sahibidir. Çok bağışlayandır. Günahları çok örtendir.

Rabbimiz, nasıl ve ne ile fitnelendireceğini de Kur'anın değişik ayetleriyle bize bildirmektedir.

ENFAL 28 : Ey iman etmiş kimseler ! Allah'a ve elçiye ihanet etmeyin. Bile bile kendi emanetlerinize de ihanet etmeyin. Şüphesiz mallarınızın ve evlatlarınızın, kesinlikle imtihan aracı, sizi dinden çıkaracak birer varlık olduğunu ve kesinlikle de Allah katında çok büyük bir ecir olduğunu bilin.

MUHAMMED 31 : Ve kesinlikle Biz, içinizden çaba gösterenleri ve sabredenleri

bildirmemiz (ortaya çıkarmamız) için sizi denemeye tabi tutacağız. Haberlerinizi de denemeye tutacağız.

Kur'an ayetlerinin bize bildirdiğine göre, Rabbimiz en başta ve en çok, elçilerini fitnelendirmiş, onları ateşlere atmış, onları eritmiş, süzmüş, sıkıntılarla sabırlarını ölçmüş ve saflaştırmıştır.

BAKARA 124 : Ve hani Rabbi İbrahim'i birtakım kelimeler (yaralar sıkıntılar) ile sınamış, O da onları tam olarak yerine getirmişti.

SAD 24 : Ve Davut, Bizim kendisini birtakım sıkıntılarla imtihan ederek arı duru hale getirdiğimize (olgunlaştırdığımızı) kesin kanaat getirdi. Ve anladı. Hemen Rabbinden bağışlanma diledi.

SAD 34 : Andolsun ki Biz Süleyman'ı da çeşitli badirelerden, sıkıntılardan geçirerek saflaştırdık.

SAD 41 : Kulumuz Eyyub'u da hatırla ! Bir zaman O Rabbine " Şeytan bana acı ve dert, tasa, sıkıntı dokundurdu. " diye seslenmişti....Gerçekten Biz O'nu sabırlı biri olarak bulduk. 45 - 46 : Güç ve öngörü sahibi kullarımız İbrahim'i, İshak'ı ve Yakub'u da hatırla ! Şüphesiz Biz onları " özgür vatan hasreti " saflığı ile saflaştırdık. Arı duru hale getirdik.

TAHA 40 : Ey Musa !.....Ve Biz seni potada eritip saflaştırdıkça saflaştırdık. (olgunlaştırdık.)

Yusuf Peygamber'in de Yusuf Suresinin ayetleri ile anlatılan hayatı, ailesinden ayrılışı, köle diye satılışı, zindana kapatılışı, adeta bir fitneler zinciridir. Bütün bu yaşadıklarından sonra O da kıvama gelmiş, olgunluğa, saflığa, duruluğa ulaştırılmıştır.

Kendisinden önceki peygamberler gibi, bizim peygamberimiz Muhammed (a.s.) da hayatı boyunca çeşitli fitneler zinciri ile sınanmış ve olgunlaştırılmıştır. O, henüz doğmadan babasının ölmesi ve yetim olarak dünyaya gelmesi, küçük yaşta annesini kaybetmesi ve anne şefkatinden mahrum kalması, önce dedesinin ve daha sonra da amcasının yanında sığıntı olarak büyümesi, fakirlik ve çobanlıkla geçen gençlik ve kendisinden çok fazla yaşlı bir hanımla evlenmedeki dirayeti, dünyaya gelen erkek çocuklarını peşi sıra kaybetmesi, peygamber olduktan sonra akrabalarından ve yakınlarından destek göremeyip yalnız kalması, müşriklerin sözlü ve fiili saldırıları ve maruz kaldığı hakaretler, stresler, sıkıntılar, baskılar, korkular ve sonunda da ölüm tehditleri, yurdunu terk ederek hicret etmesi, ardından zorunlu olarak savaşların içine sürüklenmesi, Peygamberimizin sabrının metanetinin ölçülerek olgunlaştırıldığı fitneleri olmuştur.

Peygamberlerin, sabır ve sebat konusunda iyi, dayanıklı duruma gelmeleri ve davet konusunda duygusallıktan uzak olmaları, heveslerine uymamaları, haktan sapmamaları, görevlerinde başarılı olmaları gerekmektedir. Bu nedenle toplum önüne gönderilen bütün peygamberler, Allah kaynaklı fitnelerden geçirilerek fiilen eğitilmişler, saflaştırılmışlar ve olgunlaştırılmışlardır.

Bunlara benzer şekilde Yüce Allah, kişileri ve toplumları da zaman zaman sıkıntı içinde bırakır. Zorluklara ve darlıklara düşürebilir. Bunlar bir bakıma insana verilen bela hükmündedir. Bu sınanmanın maksadı, insanların akıllarını başlarına almaya, yanlış yolda olanları istikametlerini düzeltmeye, isyan ve küfür içinde olanları Allah'a itaat etmeye, böylece dünya hayatının bir sınav olduğu bilincini edinmeye yöneltmektir. Dinin emir ve yasakları da bu anlamda bir nevi fitnedir, beladır. Çünkü bazı emirlerin uygulanışı, insan bedenine zorluk verir. Bazı yasaklar ise nefisleri disiplin altına almaktadır. Böyle durumlarda

insanların iyileri ve kötöleri ortaya çıkar. Şükredenlerle nankörler belli olur. Bu tıpkı bir öğretmenin öğrencilerini sınava almasına benzer. Öğretmenin amacı öğrenciden bir şey öğrenmek değildir. Öğrencinin durumunu belirlemektir. Bu uygulama da Allah'ın adaletinin, kimseye haksızlık yapmama isteğinin bir gereğidir.

KADER İLE İLGİLİ FARKLI İNANÇLAR : İnsanların çoğunlukla karşılaştıkları sıkıntılarda, fitne ve belalarda gerekli metaneti, sabrı, sebatı göstermeden yaşadığı olumsuzlukları, zilleti, aşağılanmayı pısrıklıkla kader diye kabul edip, azmi, direnci bıraktıklarını görmekteyiz. Kader konusu geçmişten günümüze gelinceye kadar her dönemde Müslümanların hayatında yer almış ve bir hayli meşgul etmiş, herkes bilir bilmez konuya müdahil olmuştur. Kader konusu ile çok yakından ilgili olan insanın iradesi konusunda da çok farklı görüşler ileri sürülmüştür. Peygamberimizin vefatından sonra geçen zaman içerisinde kader ve insanın iradesi konusunda üç temel görüş ve inanç ortaya çıkmıştır. Ve bu inançların peşinden giden insanlar, Kaderiyye, Cebriyye ve Ehli Sünnet Vel Cemaat ekolü (Eşari, Maturudiye, Selefiye) gibi mezhepleri oluşturmuşlardır.

Kaderiyye mezhebine (Mutezile mezhebine) göre : Kullar iradelerinde tamamen hür ve bağımsızdırlar. Zira bu görüşe göre irade zaten fiildir. Bunda Allah'ın bir rolü yoktur. Fiillerin yaratıcısı insanın bizatihi kendisidir. Onları ileri götürüp götürmemekte tamamen serbesttir. Özellikle kötü fiiller açısından bu böyledir. " Allah'ın iradesi kötü fiillere taalluk etmez. (İlgisi yoktur.) O sadece iyiyi diler. Allah adildir, bundan dolayı bu mezhebin inancına göre Allah'ın kullarının fiillerinde bir ilgisi yoktur. Eğer kulun kötü bir fiil yapmasında Allah'ın bir katkısı varsa ve sonra da bu kötü fiilden dolayı da cezalandırıyorsa, bu O'nun adaletiyle bağdaşmaz denilmektedir. O halde kul tamamen bağımsız olmalı ki, yaptıklarından hesaba çekilebilsin. Bu mezhebin görüşlerinin delili de Kur'anın bazı ayetlerine dayandırılmıştır.

İNSAN 29 : Bu bir öğüttür. Dileyen Rabbine varan bir yol tutar.

BAKARA 226 : " ..... Eğer o süre içinde dönerlerse Allah bağışlayan, merhamet edendir.

ENFAL 51 : İşte bu ellerinizin yapıp öne sürdüğü işler yüzündendir. Yoksa Allah kullara zulüm edici değildir.

RAD 11 : Bir millet kendi durumlarını değiştirmedikçe, Allah onların durumlarını değiştirmez.

Bu ayetlerde, kulların fiilleri kendilerine isnat edilmektedir. Ama kulların iradesinden önce Allah'ın meşietini (iradesini) dilemesini ve o fiilleri yaratmasını da göz önünde bulundurmadan bu ayetleri düz mantıkla yorumlamak, Kur'an gerçeği ile bağdaşmaz. Bu görüşlerle ilgili olarak nakledilen bir hadiste de " Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur, Her doğan çocuk İslam fitratı üzerine doğar, sonra ana ve babası onu, ya Yahudileştirir, ya Mecusileştirir, yahut da Hristiyanlaştırır. " denilmektedir. Ve kader konusunda fiiller ön plana çıkarılmaktadır.

Nahl Suresinin 35. ayetinde de " **Allah dileseydi biz ve atalarımız Kendisine ortak koşmazdık** " ifadesine dayanılarak Kaderi mazeret olarak öne süren müşriklere karşı Allah, bu mazeretlerinin doğru olmadığını, yaptıklarının kendilerine ait olduğunu söylemektedir. Bu ayetlere dayanarak da Mutezile inancında kaderi bütünüyle inkar etmekte aşırı gidenler, insanların ne yapacakları konusunda Allah'ın önceden bir bilgisinin bulunmadığını, kulun fiilinden sonra ancak Allah'ın o şeyden haberdar olduğunu dahi söyleyenler olmuştur. Bu da bu inancın pek çok Kur'an ayetine ve Allah'ın sıfatlarına aykırı olan olumsuzlukları doğurmuştur.

Cebriyye mezhebi, Kaderiyye mezhebinin inançlarına ve görüşlerine reaksiyon olarak Emevi Devleti zamanında ortaya çıkmıştır. Emevi Halifeleri cebirle, baskıyla zulümlerini örtbas

etmek amacıyla özellikle saray beslemelerine, uydurma hadisler yazdırarak insanların yaşadığı her şeyin kader olduğuna ve Allah'tan geldiğine inandırmaya çalışmışlardır. Uydurulan hadislerin oluşturduğu bu inançta, insanın hiçbir iradi özgürlüğü yoktur. Allah her şeyi takdir etmiştir. Kul bu takdir edilmiş şeyleri yaşamak zorundadır. İnsan kaderinde yazılı olanları yapmak zorundadır. İnsan adeta bir robot gibi, nasıl programlanmışsa onu yapmakla yükümlüdür. Bu görüşlere destek bulmak için de, imanın şartı diye " Kadere inanmanın, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inanmanın " imanın altıncı şartı diye uydurulmuş, kabul ettirilmiş ve insanlara da " Amentü " diye okutturulmuş olmuştur. Bu düşünceler doğrultusunda kader, " alın yazısı " olarak Türkçeleştirilmiş, insanın akıl ve iradesi tamamen devre dışı bırakılmış " Cenabı Hakk, kainatta olmuş ve olacak her şeyi bütün vasıflarıyla, halleriyle daha onu yaratmadan önce Levh i Mahfuz denilen kader levhasında yazmıştır. " diye açıklanmıştır. Bundan dolayı kul da bu defterde ne yazıldıysa onu yaşar, onu yapar. Kötü işler yapmış kişiler de buna göre kader kurbanıdır. Tarih incelenecek olursa, bu cebri kader anlayışının, Emevilerin cebri düşüncesinden yararlanmaya çalışmaları sonucu ortaya çıktığı anlaşılır. Bu anlayışla toplum uydurulmuş hadis ve rivayetlerle beyni yıkanmış, uyutulmuş, kendi geleceklerini kurgulamaktan vazgeçirilmiş, zalimlere boyun eğdirilmiş, ses çıkartamaz hale getirilmişlerdir. Bu mezhebin inancındaki görüşlere (Enam 125.) (Tekvir 29.) (Maide 41.) ayetleri dayanak olarak göstermişlerdir.

ENAM 125 : Ve sonra Allah, kimi doğru yola iletmek isterse, İslam için onun göğsünü açar. Kimi de saptırmak isterse, göğsünü öyle sıkarak ki, o göğse yükseliyormuş gibi olur.

TEKVİR 29 : Alemlerin Rabbi olan Allah, sizin düşünmenizi, öğüt almanızı dilemeyince siz dileyemezsiniz.

Bu mezhepte de ayetlerin yorumu, Allah'ın yaratmadaki dilemesi, iradesi, meşietini ile insanlara verdiği akıl ve irade ile seçme özgürlüğü birlikte düşünülemez ve düz mantıkla hareket edilmiştir. Elbette ki meşietini (iradesi) gereği dalaleti de, hidayeti de yaratan Allah'tır. Dileseydi tek bir yol yaratırdı. Herkes de o yoldan gitmek zorunda olurdu. İnsanlara irade verip seçme yapmasına da gerek kalmaz, sınav diye bir şey de olmazdı. Bu iki mezhep de Emeviler döneminde, baskı ve zulme dayalı yönetimler sonucu ortaya çıkmış, fakat her ikisinin de nasları (ayet ve hadis dayanakları) tek yönlü kalmış, karşı delil ve iddialara ikna edici cevaplar verilememiş, görmezlikten gelinmiştir.

Ehli sünnet ekolünün görüşünde de, Kaderiyye ve Cebriyye görüşlerinin dayandırıldığı nasların her ikisinin de birleştirilerek, bir bütün olarak değerlendirildiği, orta yolu takip eden bir görüş olmuştur. Buna göre Allah'ın iradesi, mutlak ve külli iradedir. İradesinin hilafına hiç bir şey meydana gelmez. Allah'ın saltanatında, unutmama, gaflet, acizlik ve zaaf söz konusu olamaz. Kula irade ve seçme özgürlüğünü, iyiyi, kötüyü seçme kabiliyetini veren, Allah'ın bizzat kendisidir. İnsana verilen bu iradeye cüzi irade denilmiştir. O halde insan iradesini kullanırken Allah'ın iradesinin dışına çıkmamaktadır.

FUSSİLET 40 : Şüphesiz ayetlerimiz hakkında doğruluktan ayrılıp inkara sapan kimseler Bize gizli kalmazlar.

FUSSİLET 46 : Her kim salih işlerse artık kendi için yapmış olur. Kim de bir kötülük yaparsa, artık kendi aleyhinedir. Ve senin Rabbin kullara hiç mi hiç haksızlık eden biri değildir.

Kul seçimini yapar ama yaratma Allah'a aittir.

ENAM 102 : İşte Rabbiniz Allah, O'ndan başka ilah yoktur. Her şeyin oluşturusudur. Öyleyse O'na kulluk edin. O her şey üzerine belirli bir programa göre ayarlayan ve bu programı koruyarak, destekleyerek uygulayandır.

O halde yapılan iş, yaratma yönüyle Allah'a aittir, kesbedilmesi (elde edilmesi, kazanılması) ve işlenmesi yönüyle de kula aittir. Bu nedenle sonucundan da kul sorumludur. Bakara Suresinin 286. ayetinde de kulun irade ve isteğinin dışında kalan durumlardan sorumlu tutulmayacağı belirtilmektedir. Bu mezheplerde kader konusunu izah edebilmek için uydurulan hadislerle Allah'a ait **Levhi Mahfuz** (yaz boz tahtası) icat edilmiştir. Her ne kadar Ehli Sünnet ekol, konuyu açıklamada Kur'an ayetlerine daha fazla yaklaştı ise de Levhi Mahfuz kavramındaki hadislerin etkisinden kendisini kurtaramamıştır. Bu hezeyanların çoğu da maalesef hadis adı altında peygamberimize fatura edilmiş, içinde Kur'ana aykırı pek çok tutarsızlığın bulunduğu meşhur Cibril hadisi ile " Kaza ve Kadere iman " iman esasları içerisinde eklenmiştir. Cibril Hadisi : (Abdullah b. Ömer'in babası Hz. Ömer'den nakledilmiştir.)

Bir gün Resulullah (a.s.)'ın yanında bulunduğumuz sırada aniden yanımıza, elbisesi bembeyaz, saçları siyah bir zat çıkıp geldi. Üzerinde yolculuk eseri görülüyor, bizden de kimse kendisini tanıyamıyordu. Doğru Peygamber (a.s.)'ın yanına oturdu ve dizlerini, dizlerine dayadı. Ellerini de uyluklarının üzerine koydu. Ve ; " Ya Muhammed ! Bana İslam'ın ne olduğunu söyle " dedi. Resulullah (a.s.) " İslam, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resulü olduğuna şahadet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman ve gücün yeterse Beyti hacc etmendir. " buyurdu. O zat doğru söyledi dedi. Babam dedi ki " Biz buna hayret ettik. Zira hem soruyor, hem de tasdik ediyordu. Sonra, " Bana imandan haber ver " dedi. Resulullah (a.s.) " Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe inanman, bir de kadere, hayrına, şerrine inanmandır. " buyurdu. O zat yine " doğru söyledin " dedi. Bu sefer ; " Bana ihsan'dan haber ver " dedi. Resulullah (a.s.) " Allah'a O'nu görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Çünkü her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da, O seni muhakkak görür. " Buyurdu. O zat " bana kıyametten haber ver " dedi. Resulullah (a.s.) " Bu meselede kendisine sorulan, sorandan daha çok bilgi sahibi değildir. " buyurdu. O zat, " O halde bana alametlerinden haber ver " dedi. Peygamber (a.s.) " Cariyenin kendi sahibesini doğurması ve yalınayak, çıplak yoksul koyun çobanlarının bina yapmakta birbirleriyle yarış ettiklerini görmendir. " Buyurdu. Babam dedi ki : " Bundan sonra o zat gitti. Ben bir süre bekledim. Sonra Allah Resulü bana " Ya Ömer ! O soru soran zatın kim olduğunu biliyor musun ? dedi. Allah Resulü bilir dedim. " o Cibril di, size dininizi öğretmeye gelmişti. " buyurdu. (Buhari İman 1. Müslim İman 1.)

Ehli Sünnet ekolünün çok önemseydiği bu Cibril hadisini neresinden ele alsak, Peygamberimizin mümtaz şahsiyetine, Kur'an ayetlerine, kavramlarına ve öğütlerine uymayan saçmalıklarla dolu ifadeleri görürüz. Aklını başkalarına emanet etmeyen her mümin, Kur'an ayetleri ve kavramları ışığında bu hadisi sorgulayabilmeli, duygusalıktan sıyrılarak aklını ve Kur'an öğretisini kullanarak kendi doğrusunu bulabilmelidir.

KUR'ANA GÖRE KADER : Biz şimdi mezheplerin kader konusundaki tartışmalarından kendimizi soyutlayarak, dinimizin ve inancımızın yegane kaynağı olan Kur'anımızın bütünlüğü içerisinde konuya yaklaşmaya çalışalım.

KADER : Sözlükte, miktar, meblağ, büyük sayma, güç, kudret ve bir şeyi kısmak, sınırlamak anlamlarını taşımaktadır. Dini terim olarak ise; Meydana gelecek şeyleri ve o şeylerin ne zaman ve nerede, ne gibi nitelikte ve özelliklerde meydana geleceğini, Allah'ın takdir ve tahdit etmesi demektir. Allah'ın takdir ettiklerinin zamanı gelince birer birer yaşanmasına da **Kaza** denir. Bu duruma göre kader, Allah'ın ilim ve irade sıfatına, Kaza da tekvin (yaratma) sıfatına yönelik olduğu için bu inançlar, temelde Allah'ı tanımak ve Allah'a iman etmekle yakından ilgilidir. " K, D, R " kökünden Araplar " Kudret " eksenli ölçmek, deve kesmek, çömlükte et pişirmek, gibi anlamlara gelen birçok sözcük türetmişlerdir. **Kur'anda kullanılan sözcükler genellikle " kudret, ölçmek " anlamlarındadır.** Allah'ın El Kadir (çok güçlü her şeyi yapmaya muktedir) ve El Kaviyy (Kudret sahibi, ölçülü davranan, her şeyi yapabilen) denilen iki ismi bu sözcüklerden türemiştir. Kur'anda " **Kader, Kadr** " sözcükleri ölçü,

miktar, kıymet ve değer anlamında pek çok ayette kullanılmıştır.

TALAK 3 : Kim de Allah'a işin sonucunu havale ederse, O, ona yeter. Şüphesiz Allah kesinlikle her şey için bir kader (ölçü) koymuştur. (belirlemiştir.)

KAMER 49 : Şüphesiz ki, Biz her şeyi, evet her şeyi bir kader (ölçü), ayar ile oluşturduk.

ZUHRUF 11 : Ve O Allah ki, suyu gökten belli bir ölçü ile indirdi. Sonra Biz, onunla ölü bir beldeyi canlandırdık. İşte siz böyle çıkarılacaksınız.

Ayetlerde görüldüğü gibi, her şey Allah tarafından takdir edilmiş bir kader (ölçü) çerçevesinde meydana getirilmiştir. Hiç bir şey boşuna, amaçsız, plansız, ölçüsüz rastgele meydana gelmemiş, her şey belirli bir amaca yönelik olarak önceden yapılmış bir plan ve ölçülendirme dahilinde yaratılmıştır. **Kader** sözcüğü Kur'anda aslında Mezheplerin iman esasları içinde saydıkları anlamıyla kullanılmamıştır. **Kur'anda kader, evrenin ve bütün varlıkların, Allah tarafından belirlenmiş kurallar ve ölçüler (Fizik, Kimya, Biyoloji, Astronomi, Matematik v.s. kanunları) içerisinde yaratıldığı,** rastgele ve tesadüfi bir şekilde yaratılmadığı anlamında kullanılmıştır. Kur'anda pek çok ayette Allah'ın takdirinden, yaratmasından, kazasından, bahsedilmektedir. İşte bunların tümü kurallarla, ilkelerle hükümlerle Allah'ın varlıklar üzerindeki ölçülendirmeleri ve ayarlamalarıdır. Bu ayarlamalarda varlıkların herhangi bir müdahalesi, hiç bir iradesi ve etkisi yoktur. İşte Kur'anın tanımladığı gerçek kader budur. **Kaderi Allah'ın ilmi ve koyduğu hükümler** olarak ele alacak olursak, Allah'ın ilminde, hükmünde herhangi bir değişiklik olmaz. **Kaderi Allah'ın takdiri** olarak ele alacak olursak da yine bunda da herhangi bir değişme olmaz. Örneğin, Allah kişinin doğacağı, öleceği anları takdir etmişken, bunların belirli sebeplerle sonradan değişmesi söz konusu olamaz. Allah'ın koyduğu ve belirlediği hiç bir ölçü (kader) değişmez. Örneğin, güneş her zaman doğudan doğar, batıdan batır. Ay dünya çevresinde hep aynı şekil ve görünüm tekrarlarıyla dolandır. Allah'ın ilminde ve koyduğu kurallarda bir değişme olmaz.

Yüce Allah, ilahlığının olmazsa olmaz bir gereği olarak her şeyin ve her işin asıl yaratıcısıdır. Dolayısıyla insanların önünde seçenek olarak duran hayrı da şerri de, hidayeti de dalaleti de yaratan Allah'tır. Ne var ki, bu yollardan birini tercih eden ve o yönde davranışlarda bulunan ise insanın bizatihi kendisidir. Bu, her fiilin yaratıcısı Allah, her fiilin faili ise insanın kendisi olduğu anlamına gelir. Allah, kullarına akıl, irade, kabiliyet ve olanaklar vermiştir. Onların iradesini istediği gibi kullanmada özgür bırakmıştır. Kur'an ayetlerinde iman etmenin de, inkar etmenin de insanın özgür iradesine bırakıldığı ve cennete girmenin de, cehennemi hak etmenin de kişinin yaptıklarının sonuçları olduğu açık bir şekilde anlatılmaktadır.

İnsanın fiilleri, kendi isteğinin dışında ve kendi isteği ile olmak üzere ikiye ayrılır. İnsanın vücudunun işleyişi, kalbinin atması, nefes alması, açlık hissetmesi, vücudundaki kan dolaşımı, saçının sakalının uzaması v.b. gibiler, kendi isteğinin dışında ve sorumlu olmadığı fiilleridir. İnsanın iyi yada kötü amellerde yaptığı seçim ise sorumlu olduğu fiillerdir.

İNSAN 2 - 3 : Şüphesiz Biz insanı karışık bir nutfeden oluşturduk. O'na yükümlülükler vereceğiz. Bu nedenle onu çok iyi işitici, çok iyi görücü yaptık. (iyiyi kötüyü ayıracak bilgileri yollayarak bilgilendirdik.) Şüphesiz biz ona yolu gösterdik, ister kendisine verilen nimetlerin karşılığını ödeyen biri olsun, ister nankör.

KEHF 29 : Ve de ki : “ O gerçek Rabbinizdendir. O nedenle dileyen iman etsin, dileyen bilerek reddetsin (inanmasın).

Ayetlerde görüldüğü gibi insan, Cenabı Hak tarafından yaratılmış hayır veya şer yollarından birini seçmesi için zorlanmamış, kendisine iki yol gösterilmiştir. Üstelik de peygamberler,

kitaplar gönderilerek de bu yollar insanlara açıklanmıştır, gerekli rehberlik ve uyarılar yapılmıştır. Zaten her insan hareketlerinde serbest olduğunu vicdanen bilir. Seçimini özgürce yapabildiğine kendisi şahittir. Böyle olunca, doğru yolda kullanılması ısrarla öğütlenen ve kendisine emanet edilen vücut ve akıl nimetini yanlış olarak kullanan kimsenin hiçbir mazereti olamaz. Bundan dolayı da kader bahanesiyle sorumluluktan kurtulamaz.

ALLAH'IN MEŞİETİ (DİLEMESİ, İRADESİ) : Yüce kitabımız Kur'anda, pek çok ayette, Allah'ın kalpleri ve kulakları mühürlediği, kalplerine mühür vurduğu, paslandığı, dilediğini doğru yola iletip dilediğini de saptırdığı ifadelerini görmekteyiz. Bu ifadeler, Kur'an bütünlüğü içerisinde meşiet konusu doğru anlaşılardan düz mantıkla değerlendirildiğinde kader konusunda insanları çok yanlış kabullenmelere götürmektedir.

MÜDESSİR 54 - 56 : Kesinlikle onların düşündüğü gibi değil. O bir öğüt verici (düşündürücüdür). Öyleyse dileyen onu düşünür, öğüt alır. Ve onlar, Allah'ın dilediği dışında, öğüt alamazlar. O sakındırmaya ehildir ve affetmeye ehildir.

Dikkat edilirse ayette insanın dilemesi, Allah'ın dilemesine bağlanmıştır. Türkçeye de aynen Arapçadaki anlamıyla geçmiş olan **Meşiet Sözcüğü** : Bir şey üzerinde karar vererek onu yapmaya azmetmektir. İrade sözcüğü ile eş anlamlıdır. Dolayısıyla ilim ve kudret gibi meşiet de Allah'ın subuti sıfatlarından. Allah'ın olabilecek veya olmayabilecek her şeyi, dilediği zamanda ve dilediği niteliklerde yapması veya yapmamasıdır. Bu tanımla, evrendeki olmuş veya olabilecek her şeyin Allah'ın dilemesiyle olduğunu ve olacağını, O'nun her dediğinin mutlaka olacağını, dilemediğinin ise asla olmayacağını Yasin Suresinin 82. ayetindeki "**Şüphesiz ki O, bir şeyi dilediğinde, O'nun buyruğu (işi) o şeye " ol " demektir. O da hemen oluverir.**" ifadeleriyle de görmekteyiz. Meşiet (irade) sahibi olan Allah, bu sıfatından kapasiteleri ölçüsünde insanlara da bahşetmiş ve insanlara özgür iradeleri ile seçme hakkı tanımıştır. İnanç özgürlüğünün temeli, Allah'ın bu konudaki meşietidir. (iradesidir.) Herkesçe bilinmektedir ki, insanların baskı ile bir şeye inandırılmaları veya inanmaktan vazgeçirilmeleri mümkün değildir. İnanç bir gönül işidir. Bundan dolayı insanların kalplerine nüfuz etmek ve beyinlerini kontrol altında tutmak mümkün değildir. İnanç konusunda insanların zorlanması başarılı sonuç vermez.

YUNUS 99 : Oysa rabbin dileseydi, elbette yeryüzündekilerin hepsi topluca inanırdı. Artık inanan kimseler olmaları için, insanları sen mi zorlayacaksın.

NAHL 9 : Yolun doğrusu yalnızca Allah'a borçtur. Yolun eğrisi de vardır. Ve eğer Allah dileseydi sizi topluca doğru yola kılavuzlardı.

FUSSİLET 40 : Şüphesiz ayetlerimiz hakkında doğruluktan ayrılıp inkara sapan kimseler Bize gizli kalmazlar. O halde ateşe atılacak kişi mi daha hayırlıdır, yoksa kıyamet günü güven içinde gelecek kişi mi ? İstedığınızı yapın. Şüphesiz ki Allah yaptığınız şeyleri en iyi görendir.

Meşiet kavramını tüm boyutları ile incelememiş ve anlayamamış olanlar, gördükleri ayetlerdeki ifadeleri düz mantıkla yorumlayarak, Allah'ın kader çerçevesi içerisinde rastgele birilerini saptırdığını, kimilerini de rastgele hidayete erdirdiğini ileri sürebilmektedirler. Oysa Allah'ın durup dururken birilerini saptıracağını iddia etmek, Allah'a zulüm yakıştırmak olur.

FATİR 8 : Onun için kötü ameli kendisine süslü gösterilen, sonra da onu güzel gören kişi mi ? Şüphe yok ki Allah dilediğini (dileyeni) şaşırtır. Dilediğine (dileyene) de kılavuzluk eder. Onun için canın onlara karşı üzüntülerle sıkılıp gitmesin. Şüphesiz Allah onların yapmakta olduklarını çok iyi bilir.

NAHL 93 : Ve Allah dileseydi elbette hepinizi tek bir ümmet yapardı. Fakat Allah dilediğini saptırır ve dilediğine de doğru yolu kılavuzlar. (dileyeni saptırır, dileyene

kılavuzluk eder.) Ve şüphesiz ki siz bütün yaptıklarınızdan sorumlu tutulacaksınız.

İBRAHİM 4 : Ve Biz onlara açıkça ortaya koysun diye her peygamberi yalnız kendi toplumunun diliyle gönderdik. Artık Allah, dilediğini (dileyeni) saptırır, dilediğini (dileyeni) de doğru yola iletir.

Ayetlerde görüldüğü gibi Allah'ın kudret sıfatı öne çıkarılarak, her şeye gücü yeten Allah'ın, dilediğini saptırdığı, dilediğini de doğru yola ilettiği ifade edilmektedir. Ancak bu ayetler, dikkat edilirse rastgeleliği değil, bir seçimi (meşieti) (Allah'ın iradesini) ifade ederler. Kur'an ayetlerinin bu konulardaki tamamının ifadelerine dikkat edilirse, Yüce Allah'ın saptırmayı, hidayete erdirmeyi, kalpleri mühürlemeyi, paslandırmayı, taşlaştırmayı, rastgele dilemediği açıkça görülebilir. Allah'ın kimleri hidayete erdireceği, kimleri saptıracağı, ne yaptıkları zaman kalplerinin mühürleneceği, kalplerinin taşlaşacağı, paslanacağı, katılaşacağı çok çeşitli ayetlerle etraflıca açıklanmaktadır.

Eğer bu ayetlere düz mantıkla yaklaşırsa, hidayete erdirmenin veya dalaletle saptırmanın, kafirliğin, kalplerin taşlaşmasının, mühürlenmesinin, paslanmasının, katılaşmanın, Allah tarafından belirlenmiş bir kader olduğu, ne yapılsa da bu sondan kurtulmanın mümkün olunamayacağı, onlara yapılan uyarıların bir yararı olmayacağı, onları bu sondan kurtaramayacağı, ister istemez kendileri için bu yazılanların değişmeyeceği anlayışı akıllara gelecektir. Halbuki Yüce Rabbimiz zalim değildir. Kimsenin iman etmesine, doğru yolu bulma çabasına engel değildir. Doğru yolu da dalalet yolunu da yaratmış ama seçme özgürlüğünü kullarına bırakmıştır. Kul kendi yolunu kendisi iradesiyle seçmektedir. Kalplerin mühürleneceği, taşlaşacağı, paslanacağı, katılaşacağı, dalaletle düşeceği yolları Allah yaratmıştır amma, bu yola giren, seçimini ve davranışlarını da bu yolda kendi özgür iradesiyle yönlendiren de kişinin kendisidir. Yani Allah, kafirliği ve müminliği kimsenin boynuna zorla, keyfi ve rastgele bir şekilde kader olarak yazmamıştır.

BAKARA 7 : Allah onların kalpleri ve kulakları üzerine mühür vurmuştur. Onların gözleri üzerinde perdeler vardır. Ve büyük azap onlar içindir.

CASİYE 23 : Peki sen kendi boş iğreti arzusunu ilah edinen ve Allah'ın bir bilgi üzere kendisini saptırdığı, kulağı ve kalbini mühürlediği ve gözü üstüne bir perde çektiği kimseyi hiç düşündün mü ? Artık Allah'tan sonra ona kim doğru yol kılavuzluğu yapacaktır.

Aslında ayetlerde ele alınan kalplerin mühürlenmesi, taşlaşması, paslanması, mecazi anlamda aklın yollarının tıkanması, iyi düşünmeye bilgilenmeye engel hale gelmesi, akli işe yaramaz hale getirerek devreden çıkarılması, aklın kullanılamaması anlamına gelmektedir. Yukarıdaki ayetlerde ve bunlara benzer daha pek çok ayette, Allah Teala insanların iradesine müdahale edip, istediklerini sapıklık içinde mi bırakmaktadır ? gibi hep aynı soruyu ve izlenimini insan aklına getirebilmektedir. Ancak işin aslı öyle değildir. Çünkü gerek Zilzal Suresinin 7.-8. ayetlerinde zerre kadar iyiliğin ve kötülüğün karşılığı verileceği, gerek se Nisa Suresinin 40. ayetinde zerre ağırlığınca bile haksızlık yapılmayacağını bildiren Yüce Allah'ın, adalet konusunda şüphe ile karşılanacak bir iş yapması mümkün değildir. Ayrıca Allah kullarının günahkar ve kafir olmalarını istemez. Onların küfrüne razı olmaz. Zaten böyle olmasaydı, Allah elçiler göndermez, kitaplar indirmezdi. Kafirler, kendi akıllarına çok güvenirler. Bundan dolayı da Allah'ın uyarılarını dinlemezler, peygamberlerini küçümserler, kitaplarına uymazlar. Böyle yapmakla da aslında akıllarını kullanmamış olurlar. Rabbimiz de insanların bu duruma kendi iradeleri ile düşmelerine izin verir. Böylece küfür yolunu seçmiş olan bu insanların kalplerini mühürlemiş olur. Kalpleri taşlaşmış olur, pas tutmuş hale gelir. Bu tür insanlar artık peygamberle veya kitapla yan yana gelseler de artık ayetlerden, öğütlerden etkilenmezler. Kısacası kul yaptığı işlerin failidir ve sorumlusudur. Allah ise kulun yaptığı işlerin yaratıcısıdır ve karşılığının vericisidir. Kur'an da bunu Necm Suresinin 39. ayetinde “ Gerçek şu ki insan için çalışıp didindiğinden başka bir şey yoktur. “ Yasin Suresinin

54. ayetinde de “ **Ve sadece yapmış olduklarınız ile karşılıklılandırılırsınız** ” diye belirtmektedir.

Kimse kaderinin mahkumu, mağduru olmadığı gibi, kaderinin güldürdüğü mutlu, başarılı kıldığı da değildir. Olumlu ya da olumsuz herkesin durumu, irade (istek, planlama) seçim ve eyleminin sonucudur. Herkes kendi seçimi ile attığı adımın ve girdiği yolun sonunda ne varsa onu yaşar. O yolu ve içindekileri ile sonucunu da yaratan Allah'tır. Bundan dolayı da Allah, yarattığı her şeyin başını da sonucunu da bilmektedir. Örneğin, hapiste yatan hırsız, katil, fuhuş yapan biri, kaderinin mahkumu değildir. Allah bunların kaderine bu suçları işleyeceklerini yazmamıştır. Ama tuttukları yoldan ve gidişatlarından dolayı yolun sonunda başlarına bu geleceklere bilmektedir. Çünkü o yolun gidişatını yaratan Allah'tır. Yine başarılı, sağlıklı, varlıklı, mutlu birisi de Allah onun kaderine bunları yazdı diye bu konumda değildir. Bu kişinin durumu da kendi tercihlerinin çabalarının bir sonucudur. Zengin ve varlıklı doğan bir kimse, yanlış seçimlerinden dolayı kötü durumlara düşebilir, tersine çok yoksul ve sıkıntılar içerisinde doğan birisi de doğru seçimleri ve çabaları sonucunda iyi bir konuma gelebilir. Bunlar kader değildir.

İnsanların eş seçimi, erkeğin veya kadının gayri meşru cinsel ilişkisi, kendilerinin istek ve seçimi ile gerçekleştirdikleri amellerdir ve kader olmayan işlerdir. Ama bu seçimlerden ve ilişkilerden doğan çocuklar Allah'ın takdiridir ve o çocukların doğumu ve cinsiyetleri onların kaderidir. Dünyaya gelmek ve ölmek, ecel insanın kaderidir. Ecel kesinlikle değişmez. Ertelenmez, öne de alınmaz. Allah eceli ölçülendirmiştir, ayarlamıştır.

Evrenin yaratılması, canlı ve cansız varlıkların ölçüler ve kurallar dahilinde yaratılması, her varlığın süresinin ve sonunun olması, varlıkların madde ve enerjiden oluşturulması, şekilleri suretleri ve özellikleri, evrenin ve canlı cansız varlıkların insanın hizmetine verilmesi, insanın anatomik ve fizyolojik özellikleri, erlik, dişilik ve etnik bağlılığı, beyazlık zencilik, suyun akışkanlığı, ateşin yakması, atılan taşın yere düşmesi, gökyüzü varlıklarının dönmesi ve uzayda yüzmeye, ölçülerle varlıklarını sürdürmeleri v.s. hepsi Allah'ın takdiri, yaratması, dilemesi, meşietir iradesi ve hükümleridir. Değişmeyecek bozulmayacak kanunlarıdır, Sünnetullahtır, kadedir. Allah'ın yaratmasından ve varlıkların kendi iradeleri dışında yaptıklarından, kimse cinsiyetinden, renginden, dilinden ırkından ve başkalarının yaptıklarından sorumlu değildir. Bunlardan hesaba çekilmezler.

Mezheplerin hadislerle kader anlayışının içine yerleştirdikleri Levhi Mahfuz kavramı ile ilgili inançlar ve bu kavram ekseninde oluşturulmuş rivayetler Kur'andan onay almaz. Levhi Mahfuz ifadesi, Kur'anda Buruç Suresinin 19 - 22. ayetlerinde " **Fakat o kafirler hala bir yalanlama içindedirler. Oysa Allah onları arkalarından kuşatıcıdır. Aksine o korunmuş levhada (levhi mahfuzda) şerefli bir Kur'andır.** " ifadeleri içerisinde yer almaktadır. Fakat ayetteki ifadeler aslında daha önceki Surelerden Abese Suresinin 11. ve 16. ayetlerindeki " **Hayır hayır hiç te öyle değil, O bir düşündürücüdür. Dileyen onu düşünüp öğüt alır. Değerli sayfalar içindedir. Yüceltilmiş, tertemiz temizlenmiş sefirlerin ellerinde saygın güvenilir korunmuş levhada (levhi mahfuzda) şerefli bir Kur'andır.** " ifadeleriyle belirtilen paragrafın bir devamı gibi görünmektedir, ayetler arasında bir anlam bütünlüğü oluşmaktadır. Bu anlam bütünlüğü içerisinde ayette “ **korunmuş levha** ” (levhi mahfuz) ifadesiyle Kur'anın korunduğu ve korunacağı anlatılmaktadır. Ayette yer alan Mecid (yüce, şerefli, köklü) ifadesi de Kur'an için zikredilmiştir.

Bu ayetlerle, Allah'ın sözünden daha yüce, daha üstün, daha köklü bir sözün olamayacağı ve Vakıa Suresinin 77.- 78. , Hicr Suresinin 9. ayetleriyle de belirtildiği gibi Kur'anın korunduğu ve korunacağı ifade edilmektedir. **Levh** sözcüğünün esas anlamı tahta, yonga, gemi tahtası demektir. Daha sonraları üzerine yazı yazılan her türlü yassı şey için kullanılır olmuştur. Buna göre üzerine yazı yazılabilen deri parçası, kemik parçası, taştan tabletler, kağıtlar, zamanımızdaki bantlar, c.d.ler bilgisayar tabletleri hepsi levh kapsamında anlaşılmalıdır. Burada kullanılan “ **levhi mahfuz** ” tamlaması ise, mecazi olarak Kur'anın korunduğunu ve

korunacağını anlatmaktadır. Mezhepler bu tamlamayı ise kaderin bir levhası olarak nitelendirmekte ve oluşturulan uydurma rivayetlerle de bu inançlarına güç katmaya çalışmaktadırlar. Bu rivayetlerde dedikleri Levhi Mahfuz altındandır, bir başkasında gümüştendir, bir başkasında yakuttandır, bir başkasında arşın sağ tarafındadır, bir başkasında semadadır, bir başkasında İsrailin altındadır, Matiryun meleğinin kucağındadır gibi söylemler ciddiyetten, gerçekten, ciddi destek ve dayanaktan yoksun kuruntulardır ve Kur'andan da onay almamaktadır.

Sonuç olarak **Kader, Allah'ın ilmi, kudreti, iradesi (meşieti) ve takdiri doğrultusunda yarattığı varlıklar ve bu varlıklar arasındaki işleyişler için koyduğu kanunlar, ilkeler, kurallar, hükümler ve ölçülerdir.** İnsanın hayatı süresince karşılaştığı ve karşılaşacağı fitneler, belalar, sıkıntılar, hastalıklar, insanı saflaştırma olgunlaştırma vesilesi olan sınavlardır. Rivayetlerle kaderi izah edebilmek için uydurulmuş ve levhi mahfuz denilen bir yazboz tahtası, **Kadere, hayra ve şerre iman** diye imanın altıncı şartı denilen bir iman şartı da Kur'anda yoktur. Emevi halifelerinin baskı ve zulümlerini örtbas etmek üzere fetva verdirerek dine ilave ettirdikleri uydurulmuş şartlardır. Halk arasında çok sıklıkla kullanıldığı ve inanıldığı gibi deprem, yangın, sel gibi doğal afetlerde, trafikte ve maden ocaklarında kazalar ve iş sahalarında meydana gelen ölümler de kader değildir. Kişilerin, yöneticilerin yapmaları gerekenleri yapmamalarının, gerekli önlemleri almamalarının, yapmamaları gerektiği halde yanlış olarak yaptıklarının, tercihlerinin bir sonucudur. Kişiler sahip oldukları akıl, irade, seçme özgürlüğü ile davranışlarına yön verir ve sonuçlar da buna göre ortaya çıkar. Kendi seçim ve davranışlarının sonucu ulaştığı durum, onlar için kader değildir. Bu afetler sonucu yaşanan ölümlerin suçu, kader deyip de Allah'ın üzerine atılamaz. Kişi bu dünyada yapmaması gerektiği halde yaptıklarından, yapması gerektiği halde yapmadıklarından da Allah katında sorumludur. Allah hiç bir kulunun kötü olmasını, felaketlerle, kazalarla hayatını kaybetmesini istemez. Her kulunun iyiye, güzele, doğruya, mutluluğa, huzura kavuşmasını istemesi zaten O'nun Rahman ve Rahim olmasının bir gereğidir. Allah, bütün varlıkları ve insanı en mükemmel bir tasarımla yaratmıştır. Engelli ve özürlü doğan bir çocuğun vebali kaderdir diye Allah'ın üzerine atılamaz. Bu sonuçta, çocuğun dünyaya gelmesine aracı olan ebeveynlerin ve atalarının Allah'ın koyduğu kanunlarına göre yaşam tarzlarının, seçimlerinin, yanlış adımlarının katkısı bulunmaktadır. Dileyelim ki “ Benim için kader ağlarını kötü ördü ” sarmalında olanlar, her olumsuzlukta kader diye kabahati Allah'ın üzerine atanlar, akıl, irade, seçme özgürlüğü nimetinin kıymetinin farkına vararak Kur'an öğretisi içerisinde, diledikleri güzel ağları kendileri için örebilsinler !.. Allah'ın selamı, rahmeti ve Kur'anın doğruları sizinle olsun !..

ALLAH DOĞRUSUNU EN İYİ BİLENDİR !

Temel Kaynak : HAKKI YILMAZ (Tebyin ül Kur'an)